

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну

Повна назва навчальної дисципліни	Загальна та вікова психологія
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій. Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій
Розробник(и)	Сахно Парасковія Іванівна, Тарасова Тетяна Борисівна, Данілова Дар'я Едуардівна
Рівень вищої освіти	Перший рівень вищої освіти, НРК – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл
Семестр вивчення навчальної дисципліни	16 тижнів протягом 1-го семестру, 16 тижнів протягом 2-го семестру
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг становить 10 кред. ЄКТС, 300 год. Для денної форми навчання 128 год. становить контактна робота з викладачем (64 год. лекцій, 64 год. практичних занять), 172 год. становить самостійна робота. Для заочної форми навчання 20 год. становить контактна робота з викладачем (10 год. лекцій, 10 год. практичних занять), 280 год. становить самостійна робота.
Мова викладання	Українська

2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Статус дисципліни	Обов'язкова навчальна дисципліна для освітньої програми "Соціальна робота"
Передумови для вивчення дисципліни	Достатній рівень підготовленості з навчальних предметів "Біологія", "Українська література", "Зарубіжна література", "Історія України" та "Всесвітня історія" з навчальних планів закладів середньої освіти.
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні

3. Мета навчальної дисципліни

На основі засвоєння теоретичних і прикладних практико-орієнтованих понять основних галузей сучасної психології стимулювати розвиток у майбутніх бакалаврів з соціальної роботи початкових умінь використання цих знань для оптимального вирішення різноманітних професійних і особистісних проблем; формувати у студентів стійкі переконання у значущості та цінності особистості інших людей і своєї власної; виховувати

прагнення до особистісного і професійного самопізнання та самовдосконалення.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна психологія

Тема 1 Психологія як наука

Походження слова "психологія". Значення психологічних знань для розвитку людства і життєдіяльності людини. Психологія "життєва" та наукова. Значення психології для діяльності майбутніх бакалаврів з соціальної роботи. Місце психології в системі наук. Галузі сучасної психології та їх стисла характеристика. Становлення психології як науки. Етапи історичного розвитку психології. Основні напрямки сучасної психології. Історія психологічної думки в Україні. Сучасна вітчизняна психологія, її принципи. Методи психології як науки. Теоретико-методологічні основи психологічної науки. Основні етапи психологічного дослідження. Класифікація методів. Стисла порівняльна характеристика основних і додаткових методів дослідження. Значення психологічних досліджень в соціальній роботі.

Тема 2 Психіка як предмет психології

Проблема предмету психології як науки. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння сутності й походження психіки. Поняття про психіку. Специфічні властивості психічного відображення. Основні функції психіки. Мозок і психіка. Фізіологічні основи психічної діяльності. Будова нервової системи, головного мозку. та головного мозку людини. Теорія умовно-рефлекторного навчання І.П. Павлова. Локалізація психічних функцій та функціональна асиметрія півкуль головного мозку. Психіка та еволюція нервової системи. Свідомість як вищий рівень психічного відображення. Соціально-історична детермінація свідомості. Основні ознаки свідомості. Поняття несвідомого. Види неусвідомлюваних психічних явищ.

Тема 3 Особистість у психології

Поняття "особистість". Особистість як об'єкт і суб'єкт соціальної взаємодії. Проблема співвідношення біологічного та соціального в структурі та розвитку особистості. Основні періоди в історії вивчення та дослідження особистості. Типи теорій особистості. Проблема структури особистості в різних теоретичних напрямках психології. Узагальнена структура особистості в роботах вітчизняних психологів. Поняття потреби. Класифікації потреб. Проблема походження та співвідношення потреб. "Піраміда потреб" за А. Маслоу. Поняття мотиву та мотивації. Неусвідомлювані мотиви. Види установок та їх прояви. Усвідомлювані мотиви. Сутність, характеристики та види інтересів. Структура та види переконань. Сутність та види прагнень. Поняття про спрямованість особистості. Види спрямованості особистості. Поняття про самосвідомість особистості, її функції та етапи формування. "Я-образ" особистості.. Види "Я-образів". Самооцінка особистості. Види самооцінки. Рівень домагань. Самоповага. Самоефективність та самопрезентація. Поняття про психологічний захист особистості. Механізми психологічного захисту особистості. Формування та розвиток особистості. Шляхи, умови, фактори особистісного зростання. Особистість як суб'єкт і об'єкт навчання, виховання і самотворення. Поняття "життєвий проект" особистості. Реалізація життєвих сил людини.

Тема 4 Діяльність та поведінка особистості

Активність та діяльність. Поняття про діяльність. Основні відмінні риси діяльності особистості. Діяльність як фактор розвитку індивіда і становлення людської особистості та індивідуальності. Діяльність як психофізіологічний процес та соціально-історична сутність діяльності. Структура діяльності. Види дій. Компоненти дій та їх функції. Інтеріоризація та екстеріоризація дій у діяльності людини. Освоєння діяльності. Сутність навичок і вмінь. Класифікація навичок і вмінь. Етапи формування навичок. Змінення компонентів дії внаслідок формування навички. Взаємодія навичок. "Криві вправ" з позитивним та негативним прискоренням. Поняття про звички. Види звичок: за походженням; за впливом на організм. Особливості формування звичок та їх роль в життєдіяльності людини. Основні види діяльності. Ігрова діяльність, її психологічні особливості. Предметна та сюжетно-рольова гра. Роль гри в розвитку дитини. Спілкування як діяльність. Учіння (навчальна діяльність) як різновид діяльності. Психологічні компоненти трудової діяльності. Поняття про поведінку. Особливості поведінки людини. Вчинок – як структурна одиниця поведінки людини. Структура та види вчинків. Адаптивна та неадаптивна поведінка особистості.

Тема 5 Увага

Поняття про увагу. Функції уваги. Фізіологічні основи уваги. Вчення про осередок оптимального збудження І.М. Сеченова, І.П. Павлова Теорія домінанти А.А. Ухтомського. Роль неспецифічних систем мозку та спеціалізованих нейронів у виникненні уваги. Увага та свідомість. Види уваги: за особливостями об'єктів; за формою організації уваги; за характером цільового спрямування та за рівнем вольових зусиль. Мимовільна увага та фактори, які її зумовлюють. Особливості довільної уваги. Післядовільна увага. Властивості уваги. Неуважність, її причини. Уявна та справжня неуважність. Розвиток уваги у дітей, боротьба з неуважністю та відволіканням. Основні критерії розвинутої уваги. Основні шляхи управління та формування уваги.

Тема 6 Відчуття та сприймання

Поняття про відчуття. Життєве значення відчуттів. Фізіологічна основа відчуттів. Будова аналізатора за І.П. Павловим. Класифікація відчуттів: залежно від аналізаторів; за розташуванням рецепторів; залежно від адекватності подразників аналізатору; за наявністю або відсутністю безпосереднього контакту рецептора з подразником. Основні властивості відчуттів. Загальні закономірності відчуттів. Поняття про сприймання. Значення сприймання в життєдіяльності людини. Фізіологічна основа сприймання. Взаємозв'язки аналізаторів у процесі сприймань. Роль моторних компонентів у сприйманні. Сприймання як дія. Специфіка сприймання людиною. Загальні властивості та індивідуальні особливості сприймань. Ілюзії сприйняття, галюцинації та їх причини. Класифікація і види сприймань: за провідним аналізатором; за формами існування матерії. Індивідуальні особливості сприймання. Особливості сприймання людиною часу, простору, руху. Мимовільне та довільне сприймання. Спостереження як форма довільного сприймання. Перехід сприймання в спостереження. Сутність спостереження. Спостережливість, її визначення.

Тема 7 Пам'ять

Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в житті людини. Теорії пам'яті в психології. Асоціативна теорія пам'яті. Поняття про асоціації та їх основні види. Прості та складні асоціації. Гештальт-теорія пам'яті. Фізіологічна, фізична та біохімічна теорії пам'яті. Основні види пам'яті. Класифікація окремих видів пам'яті: за змістом; за характером мети; за тривалістю закріплення та збереження матеріалу; за характером асоціацій. Процеси пам'яті. Основні види запам'ятовування. Умови ефективного запам'ятовування. Відтворення як процес пам'яті. Види відтворення. Пригадування. Впізнавання та власне відтворення, їх відмінність. Забування як процес пам'яті, його сутність. Умови збереження. Закон збереження та забування. Явище ремінісценції. Характеристика ретро- та проактивного гальмування. Індивідуальні особливості пам'яті. Типи пам'яті. Змішані типи пам'яті. Залежність типу пам'яті від типу ВНД та особливостей виховання.

Тема 8 Мислення

Поняття про мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення та мови. Соціальна природа мислення. Фізіологічні основи мислення. Функції мислення. Проблема "мислення тварин". Зв'язок мислення з мовою, мовленням та чуттєвим пізнанням людини. Логічні форми мислення. Поняття. Зміст та об'єм понять. Види понять. Правила визначення понять. Судження. Види суджень. Умовиводи. Види умовиводів. Функціонально-операційна сторона мислення. Розумові дії. Мислення, як діяльність: процес розв'язання задач. Індивідуальні особливості мислення людини. Якісні мислення. Види мислення. Інтелект людини. Види інтелекту. Проблема вимірювання інтелекту. Проблемна ситуація та задача. Поняття про проблемну ситуацію. Етапи вирішення складних розумових задач. Роль інтуїції. Основні етапи формування мислення. Філогенетичні та онтогенетичні аспекти розвитку мислення.

Модуль 2. Загальна психологія

Тема 9 Уява

Поняття про уяву. Основні відмінності уяви від образів пам'яті та сприйняття. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява та органічні процеси. Ідеомоторні акти. Ятрогенії та дидактогенії. Класифікація видів уяви: у зв'язку із наявністю мети та ступенем контролю; у зв'язку з діяльністю; за змістом діяльності; за ступенем новизни; за зв'язком з дійсністю. Мрія, фантазія, сновидіння, галюцинація. Аналітико-синтетичний характер уяви. Основні форми синтезування образів уяви. Індивідуальні особливості уяви. Відмінність між людьми за ступенем розвитку уяви та за типом уявлень, якими вони оперують. Етапи розвитку уяви. Індивідуальний характер розвитку уяви. Загальне уявлення про творчість. Креативність. Уява і творчість. Роль уяви в різних видах діяльності.

Тема 10 Темперамент

Поняття про темперамент. Темперамент як складна інтегративна властивість особистості. Історія розвитку вчення про темперамент. Вчення про темперамент Гіппократа-Галена. Типологія Е. Кречмера. Вчення І.П. Павлова про тип ВНД як фізіологічну основу темпераменту. Властивості нервової системи, досліджені Б.М. Тепловим, В.Д. Небиліциним, В.С. Мерліним. Характеристика типів темпераменту за основними властивостями (сенситивність, активність, реактивність, пластичність та ригідність, екстравертованість та інтравертованість, темп реакції, емоційна збудливість та виразність). Роль темпераменту в праці та навчанні. Темперамент і проблеми виховання. Вимоги діяльності та тип темпераменту.

Тема 11 Характер

Поняття про характер. Природні і соціальні умови формування характеру. Фізіологічна основа характеру. Прояв характеру через діяльність, ставлення до інших людей, інтереси, емоційність, волю. Теоретичні та експериментальні підходи до дослідження характеру. Поняття про "рису характеру". Структура характеру. Провідні риси характеру. Типологія характеру як центральна проблема експериментальних досліджень і теоретичних пошуків. Поняття про акцентуацію характеру. Чинники та особливості формування характеру. Сенситивний період для формування характеру. Роль взаємодії дитини та дорослого у формуванні характеру. Особливості формування характеру в дошкільному та шкільному віці. Трансформація характеру протягом життя. Самовиховання. Роль праці у формуванні характеру. Життєвий проект особистості у процесі самотворення характеру.

Тема 12 Здібності

Поняття про здібності. Природне і соціальне у здібностях. Показники здібностей. Історія експериментального дослідження здібностей (тести Біне). Показник IQ та можливості його використання при вивченні здібностей. Структура здібностей. Теоретичні та практичні здібності. Загальні та спеціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Проблема походження здібностей. Концепція здібностей Ф. Галля і Ф. Гальтона. Френологія. Метод близнюків у дослідженні здібностей. Біосоціальна природа здібностей людини. Природжені задатки та генотип. Розвиток задатків як соціально обумовлений процес. Обдарованість. Компенсація здібностей. Формування та розвиток здібностей. Основні етапи розвитку здібностей. Роль гри у формуванні здібностей. Особливості сімейного виховання і розвиток здібностей. Умови макросередовища та розвиток здібностей.

Тема 13 Емоції та почуття

Поняття про емоції і почуття. Значення емоцій і почуттів у життєдіяльності людини. Основні функції емоцій і почуттів. Фізіологічні основи емоцій. Роль другої сигнальної системи у формуванні емоцій. Класифікація емоцій та почуттів. Поняття про фундаментальні емоції за К.С. Ізардом. Види емоцій. Емоційні стани. Форми переживання почуттів. Поняття про афект. Характеристика стресу. Види психологічного стресу. Основні фази стресу. Настрої, їх особливості. Емоції та почуття як основні форми переживання, їх сутність. Вищі почуття, їх сутність та походження. Види вищих почуттів. Емоційні властивості особистості, їх прояви та формування.

Тема 14 Вольова сфера особистості

Поняття про волю. Ознаки вольової поведінки. Функції волі. Вольова регуляція поведінки: внутрішня і зовнішня. Внутрішній (інтернальний) та зовнішній (екстернальний) локуси контролю. Загальні властивості волі. Теорії волі. Проблема «свободи волі». Екзистенціалізм – «філософія існування». Підхід І.П. Павлова до розгляду проблеми волі. Концепція волі в працях М.А. Бернштейна. Психоемоційні концепції волі. Фізіологічні основи волі. Роль другої сигнальної системи у формуванні вольових дій. Значення потреб, емоцій, інтересів і світогляду при формуванні вольових дій. Критерії вольової поведінки. Розлади волі: апраксія і абулія. Мимовільні та довільні дії. Прості та складні довільні дії. Характеристика та структура вольового акту. «Боротьба мотивів» у вольовому акті. Зв'язок волі та почуттів. Вольові якості особистості Самоконтроль і закономірності формування вольових дій у дитини. Роль свідомої дисципліни у формуванні волі.

Тема 15 Поняття про спілкування

Визначення спілкування та його значення в житті людини. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Функції спілкування. Потреба у спілкуванні Основні характеристики та види спілкування. Структура спілкування. Обмін інформацією в спілкуванні. Специфіка людської комунікації. Складові комунікативного акту. Вербальні та невербальні засоби комунікації. Спілкування та мовлення. Мова і мовлення. Основні види мовленнєвої діяльності та їх характеристика. Невербальні засоби комунікації (кінесика, просодика, екстралінгвістика, проксемика, такесика, антропологічні ознаки, тощо) Спілкування як взаємодія людей. Поведінка та міжособистісна взаємодія. Поняття соціальної ролі, види соціальних ролей. "Рольове віяло" особистості та рольовий конфлікт. Роль і рольові очікування в процесі спілкування. Такт і безтактність з позиції міжособистісної взаємодії. Маніпулювання, його сутність та засоби подолання. Спілкування як розуміння людьми один одного. Поняття соціальної перцепції. Механізми міжособистісної перцепції. Теорія атрибуції. Фундаментальна помилка атрибуції.

Тема 16 Особистість в групі

Особистість як соціальний суб'єкт. Особистісні феномени взаємодії людини з групою. Поняття конформізму. Різновиди конформізму. Класичні експерименти з дослідження конформізму (М. Шеріф, С. Аш). Підкорення, як різновид конформізму. Умови прояву конформізму. Проблема альтернативи конформній поведінці у західній та вітчизняній психології. Соціальна фасилітація. Психологічні причини соціального збудження. Соціальні лінощі. Індивідуальні зусилля та групова робота. Деіндивідуалізація. Поняття та соціальні Проблеми міжособистісних відносин. Міжособистісна атракція. Поняття атракції. Зв'язок атракційних відносин із відчуттям щастя та особистісним здоров'ям. Чинники атракції. Товаришування та дружба. Сутність та поведінкові прояви. Любов. Авторитет, його сутність та походження. Офіційний та неофіційний авторитет. Лідерство в групах. Теорії лідерства. Стилi керівництва/лідерства. Чинники, що визначають стиль керівництва/лідерства.

Модуль 3. Вікова психологія

Тема 17 Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології

Структура, значення та місце вікової психології в системі наук. Вік як основна наукова категорія. Методологічні засади та принципи вікової психології. Історія виникнення та становлення вікової психології. Методи дослідження вікової психології. Класифікація методів Б.Г. Ананьєва. Спостереження та експеримент як методи вікової психології.

Тема 18 Поняття про психічний розвиток

Психічний розвиток як наукове поняття. Детермінанти психічного розвитку. Учіння і розвиток (підходи Ж. Піаже, Л.С. Виготського, Г.С. Костюка). Загальні закономірності психічного розвитку індивіда. Співвідношення біологічного і соціального факторів психічного розвитку. Порушення психічного розвитку. Гетерохронія психічного розвитку: акселерація та ретардація.

Тема 19 Періодизація вікового розвитку. Кризи розвитку особистості

Характеристика вікових криз. Теорія рекапітуляції (С. Холл). Психодинамічний підхід (З. Фрейд). Соціогенетичний підхід (Е. Еріксон). Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Рівні та стадії морального розвитку особистості (за Л. Кольбергом). Персонологічний підхід (А. Маслоу, К. Роджерс). Культурно-історичний підхід (Л.С. Виготський). Концептуальні підходи Д.Б. Ельконіна, А.В. Петровського, Д.І. Фельдштейна, Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, Г.С. Костюк. Поняття вікового періоду. Критерії психічного розвитку; соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, вікові новоутворення, кризи розвитку, закон чергування різних типів діяльності. Основні лінії та напрямки психічного розвитку: розвиток особистості та пізнавальної сфери. Вікова періодизація психічного розвитку дитини. Механізм зміни вікових періодів. Загальна характеристика вікових періодів.

Тема 20 Психологія пренатального розвитку та психічного розвитку немовляти

Особливості психічного розвитку людини у пренатальний період. Умови розвитку психіки у пренатальний період. Психічні прояви людини до народження. Психологічні особливості натального періоду. Фаза новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Криза новонародженості. Анатомофізіологічні особливості розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення. Розвиток пізнавальних процесів і моторики у немовлят. Криза першого року життя. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток дитини у віці немовляти. Девіантне материнство. Післяпологова депресія.

Тема 21 Психічний розвиток дитини в ранньому віці

Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у ранньому дитинстві. Новоутворення періоду. Розвиток рухових навичок. «Ходяче дитинство»: прямоходіння та його значення для розвитку дитини. Когнітивний розвиток в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Теорії ігрової діяльності. Види, складові та вплив ігрової діяльності. Соціальні аспекти розвитку дитини у ранньому віці. Формування самосвідомості дітей раннього віку. Криза 3-х років. Взаємостосунки дітей у грі. Психологічні особливості розвитку дитини від 1 до 3 років. Виникнення нової соціальної ситуації розвитку: дитина-предмет-дорослий. Розвиток предметної гри від маніпулювання предметами до їх функціонального використання за призначенням. Раннє дитинство – сензитивний період у розвитку мови. Розумовий розвиток дитини: розвиток сприймання і утворення уявлень про властивості предметів, наочно-дійове мислення, формування узагальнень, виникнення знакової функції свідомості. Передумови формування особистості.

Тема 22 Особливості психічного розвитку в дошкільному віці

Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в дошкільному віці. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дошкільників. Пізнання світу дорослих дитиною дошкільного віку. Особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільнят. Сенсерно-перцептивний розвиток дитини у дошкільному віці. Зображальна та конструктивна діяльність дошкільника. дошкільника. Егоцентрична мова. Розвиток особистості та самооцінки дошкільника. Новоутворення дошкільного віку. Супідрядність мотивів. Розвиток самосвідомості дошкільника. Криза семи років. Психологічна готовність дитини до навчання у школі. Сюжетно-рольова гра та її психологічна характеристика. Провідна роль сюжетно-рольової гри в психічному розвитку. Вплив гри на емоційну та вольову сферу Виникнення ієрархії мотивів. Розвиток пізнавальних процесів: формування наочно-образного мислення, передумови виникнення довільної уваги та довільних форм запам'ятовування, розвиток уяви. Пізнавальна та афективна уява. Формування внутрішньої особистої самооцінки як результат розвитку самосвідомості, етичних уявлень, моральних почуттів. Виникнення совісті. Малювання як передумова оволодіння письмовою мовою. Етапи розвитку дитячого малюнку. Особливості дообразотворчого та образотворчого етапів. Значення малювання для загального розвитку дитини.

Модуль 4. Вікова психологія

Тема 23 Характеристика психологічного розвитку в молодшому шкільному віці

Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. Соціальні детермінанти розвитку дитини молодшого шкільного віку. Особливості навчальної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Розвиток пізнавальних процесів дитини молодшого шкільного віку. Поява абстрактного мислення. Розвиток самосвідомості дитини молодшого шкільного віку. Адаптація дитини до школи. Дезадаптивні процеси у молодшому шкільному віці. Проблема гіперактивності дитини. Психічний розвиток і формування особистості молодшого школяра. Проблема зміни місця дитини в системі суспільних відносин. Характеристика основних показників готовності дитини до школи. Соціальна ситуація розвитку дитини, що вступила до школи. Навчання та виховання в школі як основна умова психічного розвитку молодших школярів. Проблеми адаптації першокласників до навчання в школі. Місце школяра в сім'ї. Роль та авторитет вчителя початкових класів. Молодший школяр та однокласники.

Тема 24 Особливості психічного розвитку в підлітковому віці

Криза підліткового віку. Провідні концептуальні підходи до розуміння підліткової кризи (Е. Еріксон, Ж. Піаже, Л.С. Виготський, Л.І. Божович, Д.Б. Ельконін, Д.І. Фельдштейн). Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Соціальна ситуація розвитку та провідний вид діяльності підлітка. Значення ровесників у психічному розвитку підлітка. Особливості спілкування підлітків з дорослими. Формування особистості підлітка. Розвиток самосвідомості та самооцінки. Моральне становлення особистості підлітка. Специфічні прояви пізнавальних процесів у підлітковому віці. Девіації підлітків: делінквентна поведінка, адиктивна поведінка, втеча з дому.

<p>Тема 25 Психологія юнацтва</p> <p>Теорії юнацтва: біологізаторські, психоаналітичні, соціологізаторські. Ознаки фізіологічної зрілості у юнацькому віці. Розвиток соціальної зрілості юнаків. Особливості спілкування юнаків. Проблема конфлікту поколінь і налагодження міжпоколінної наступності. Дружба і любов у юнацькому віці. Професійне самовизначення індивіда як провідний вид діяльності у юнацькому віці. Формування світогляду юнаків. Моральний розвиток людини в юнацькому віці. Криза 17-ти років, її детермінація вияви та шляхи подолання. Психологічні особливості студентства.</p>
<p>Тема 26 Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості</p> <p>Вікова періодизація дорослості (Р. Хейвінгхерст, Е. Еріксон, Д. Левінсон, Р. Гулд). Психологічна зрілість особистості. Акмеологія. Розвиток психічних пізнавальних процесів у період дорослості. Психосоціальний розвиток у період ранньої дорослості. Встановлення близьких стосунків. Створення сімейних відносин. Типи шлюбу. Батьківство. Професійний цикл. Періодизації та задачі розвитку у дорослих. Криза середнього віку.</p>
<p>Тема 27 Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості</p> <p>Фізичний розвиток людини у середньому віці. Психічні закономірності розвитку дорослих. Зміна пізнавальних психічних процесів та функцій інтелекту у дорослих. Система цінностей дорослого. Прийняття свого віку. Соціальна ситуація розвитку дорослого. Особливості міжособистісних стосунків дорослих. Сімейні ролі зрілої людини. Проблема розлучень сталих сімей. Професійна діяльність людини у віці середньої дорослості. Набуття майстерності. Зміна системи професійних цінностей. Проблема професійного вигорання.</p>
<p>Тема 28 Психологія пізньої дорослості та старіння</p> <p>Сучасні психологічні уявлення про старіння і старість. Види старіння: біологічне, психічне, соціальне. Особливості психічних процесів людей літнього віку. Гетерохронність старіння. Психосоціальний розвиток у літньому віці. «Щаслива старість». Довгожителі: причини, особливості, рівень самопочуття людини. Допомога людям літнього віку.</p>

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

PH1	Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, робити професійно-значущі висновки.
PH2	Застосовувати набуті компетентності для аналізу психологічної сутності різних проявів поведінки і діяльності особистості.
PH3	Застосовувати набуті компетентності для організації ефективної індивідуальної та колективної взаємодії з представниками різних професійних груп та громад
PH4	Здійснювати самостійний пошук та реферування інформації з наукових джерел для вирішення професійних завдань

6. Роль навчальної дисципліни у досягненні програмних результатів

Програмні результати навчання, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна.

Для спеціальності 231 Соціальна робота:

ПР3	Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.
ПР5	Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.
ПР10	Аналізувати соціально-психологічні процеси в малих та великих групах.
ПР17	Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів.

7. Роль освітнього компонента у формуванні соціальних навичок

Загальні компетентності та соціальні навички, формування яких забезпечує навчальна дисципліна:

СН1	ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
СН2	ЗК4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
СН3	ЗК6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
СН4	ЗК9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
СН5	ЗК10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
СН6	ЗК11 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
СН7	ЗК12 Здатність приймати обґрунтовані рішення.
СН8	ЗК14 Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

8. Види навчальних занять

Тема 1. Психологія як наука
<p>Лк1 "Психологія як наука" (денна)</p> <p>Походження слова "психологія". Значення психологічних знань для розвитку людства і життєдіяльності людини. Психологія "життєва" та наукова. Значення психології для діяльності майбутніх бакалаврів з соціальної роботи. Місце психології в системі наук. Галузі сучасної психології та їх стисла характеристика. Становлення психології як науки. Етапи історичного розвитку психології. Основні напрямки сучасної психології. Історія психологічної думки в Україні. Сучасна вітчизняна психологія, її принципи. Методи психології як науки. Теоретико-методологічні основи психологічної науки. Основні етапи психологічного дослідження. Класифікація методів. Стисла порівняльна характеристика основних і додаткових методів дослідження. Значення психологічних досліджень в соціальній роботі.</p>

Пр1 "Тема 1. Психологія як наука" (денна)

Походження слова "психологія". Значення психологічних знань для розвитку людства і життєдіяльності людини. Психологія "життєва" та наукова. Значення психології для діяльності майбутніх бакалаврів з соціальної роботи. Місце психології в системі наук. Галузі сучасної психології та їх стисла характеристика. Становлення психології як науки. Етапи історичного розвитку психології. Основні напрямки сучасної психології. Історія психологічної думки в Україні. Сучасна вітчизняна психологія, її принципи. Методи психології як науки. Теоретико-методологічні основи психологічної науки. Основні етапи психологічного дослідження. Класифікація методів. Стисла порівняльна характеристика основних і додаткових методів дослідження. Значення психологічних досліджень в соціальній роботі.

Тема 2. Психіка як предмет психології

Лк1 "Психологія як наука про психіку" (заочна)

Походження слова "психологія". Значення психологічних знань для розвитку людства і життєдіяльності людини. Психологія "життєва" та наукова. Значення психології для діяльності майбутніх бакалаврів з соціальної роботи. Місце психології в системі наук. Галузі сучасної психології та їх стисла характеристика. Становлення психології як науки. Етапи історичного розвитку психології. Основні напрямки сучасної психології. Історія психологічної думки в Україні. Сучасна вітчизняна психологія, її принципи. Методи психології як науки. Теоретико-методологічні основи психологічної науки. Основні етапи психологічного дослідження. Класифікація методів. Стисла порівняльна характеристика основних і додаткових методів дослідження. Значення психологічних досліджень в соціальній роботі. Проблема предмету психології як науки. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння сутності й походження психіки. Поняття про психіку. Специфічні властивості психічного відображення. Основні функції психіки. Мозок і психіка. Фізіологічні основи психічної діяльності. Будова нервової системи, головного мозку. та головного мозку людини. Теорія умовно-рефлекторного навчання І.П. Павлова. Локалізація психічних функцій та функціональна асиметрія півкуль головного мозку. Свідомість як вищий рівень психічного відображення. Соціально-історична детермінація свідомості. Основні ознаки свідомості. Поняття несвідомого. Види неусвідомлюваних психічних явищ.

Лк2 "Психіка як предмет психології" (денна)

Проблема предмету психології як науки. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння сутності й походження психіки. Поняття про психіку. Специфічні властивості психічного відображення. Основні функції психіки. Мозок і психіка. Фізіологічні основи психічної діяльності. Будова нервової системи, головного мозку. та головного мозку людини. Теорія умовно-рефлекторного навчання І.П. Павлова. Локалізація психічних функцій та функціональна асиметрія півкуль головного мозку. Психіка та еволюція нервової системи. Теорія походження вищих психічних функцій (Л.С. Виготський). Свідомість як вищий рівень психічного відображення. Соціально-історична детермінація свідомості. Основні ознаки свідомості. Поняття несвідомого. Види неусвідомлюваних психічних явищ.

Пр2 "Психіка як предмет психології" (денна)

Проблема предмету психології. Психіка. 2. Фізіологічні основи психічної діяльності. 3. Свідомість, як найвищий рівень психіки. 4. Проблема несвідомого 5. Вищі психічні функції та їх походження.

Тема 3. Особистість у психології

Лк3 "Особистість в психології" (денна)

Поняття "особистість". Особистість як об'єкт і суб'єкт соціальної взаємодії. Проблема співвідношення біологічного та соціального в структурі та розвитку особистості. Основні періоди в історії вивчення та дослідження особистості. Типи теорій особистості. Проблема структури особистості в різних теоретичних напрямках психології. Узагальнена структура особистості в роботах вітчизняних психологів. Поняття потреби.. Класифікації потреб. Проблема походження та співвідношення потреб. "Піраміда потреб" за А. Маслоу. Поняття мотиву та мотивації. Неусвідомлювані мотиви. Види установок та їх прояви. Усвідомлювані мотиви. Сутність, характеристики та види інтересів. Структура та види переконань. Сутність та види прагнень. Поняття про спрямованість особистості. Види спрямованості особистості. Поняття про самосвідомість особистості, її функції та етапи формування. "Я-образ" особистості.. Види "Я-образів". Самооцінка особистості. Види самооцінки. Рівень домагань. Самоповага. Самоефективність та самопрезентація. Поняття про психологічний захист особистості. Механізми психологічного захисту особистості. Формування та розвиток особистості. Шляхи, умови, фактори особистісного зростання. Особистість як суб'єкт і об'єкт навчання, виховання і самотворення. Поняття "життєвий проєкт" особистості. Реалізація життєвих сил людини.

Пр3 "Особистість в психології" (денна)

1. Поняття особистості в психології. 2. Сучасні теорії особистості. 3. Проблема структури особистості. 4. Потреби особистості, їх походження, види, співвідношення. 5. Самосвідомість особистості. 6. Реалізація життєвих сил людини.

Тема 4. Діяльність та поведінка особистості

Лк2 "Особистість та діяльність" (заочна)

Поняття "особистість". Особистість як об'єкт і суб'єкт соціальної взаємодії. Проблема співвідношення біологічного та соціального в структурі та розвитку особистості. Проблема активності особистості. Поняття потреби.. Класифікації потреб. "Піраміда потреб" за А. Маслоу. Поняття мотиву та мотивації. Неусвідомлювані мотиви. Види установок та їх прояви. Усвідомлювані мотиви. Сутність, характеристики та види інтересів. Структура та види переконань. Сутність та види прагнень. Поняття про спрямованість особистості. Види спрямованості особистості. Шляхи, умови, фактори особистісного зростання. Особистість як суб'єкт і об'єкт навчання, виховання і самотворення. Поняття "життєвий проєкт" особистості. Активність та діяльність. Поняття про діяльність. Структура діяльності. Види дій. Компоненти дій та їх функції. Інтеріоризація та екстеріоризація дій у діяльності людини. Освоєння діяльності. Сутність навичок і вмінь. Класифікація навичок і вмінь. Етапи формування навичок. Поняття про звички. Види звичок. Основні види діяльності.. Ігрова діяльність, її психологічні особливості. Предметна та сюжетно-рольова гра. Роль гри в розвитку дитини. Учіння (навчальна діяльність) як різновид діяльності. Психологічні компоненти трудової діяльності. Поняття про поведінку. Особливості поведінки людини. Вчинок – як структурна одиниця поведінки людини. Структура та види вчинків. Адаптивна та неадаптивна поведінка особистості.

Лк4 "Діяльність та поведінка особистості" (денна)

Активність та діяльність. Поняття про діяльність. Основні відмінні риси діяльності особистості. Діяльність як фактор розвитку індивіда і становлення людської особистості та індивідуальності. Діяльність як психофізіологічний процес та соціально-історична сутність діяльності. Структура діяльності. Види дій. Компоненти дій та їх функції. Інтеріоризація та екстеріоризація дій у діяльності людини. Освоєння діяльності. Сутність навичок і вмінь. Класифікація навичок і вмінь. Етапи формування навичок. Змінення компонентів дії внаслідок формування навички. Взаємодія навичок. "Криві вправ" з позитивним та негативним прискоренням. Поняття про звички. Види звичок: за походженням; за впливом на організм. Особливості формування звичок та їх роль в життєдіяльності людини. Основні види діяльності. Ігрова діяльність, її психологічні особливості. Предметна та сюжетно-рольова гра. Роль гри в розвитку дитини. Спілкування як діяльність. Учіння (навчальна діяльність) як різновид діяльності. Психологічні компоненти трудової діяльності. Поняття про поведінку. Особливості поведінки людини. Вчинок – як структурна одиниця поведінки людини. Структура та види вчинків. Адаптивна та неадаптивна поведінка особистості.

Пр1 "Особистість та діяльність" (заочна)

1. Поняття особистості в психології. 2. Структура особистості. 3. Я-концепція особистості. Самооцінка – центральний компонент "Я-концепції". 4. Поняття про діяльність. 5. Зміст і структура діяльності 6. Види людської діяльності, їх освоєння і розвиток

Пр4 "Діяльність та поведінка особистості" (денна)

1. Поняття про активність, поведінку та діяльність особистості. Вчинки. 2. Мотиви, їх види та особливості. 3. Спрямованість особистості. 4. Механізми психологічного захисту особистості 5. Проблема рушійних сил розвитку особистості.

Тема 5. Увага

Лк5 "Увага" (денна)

Поняття про увагу. Функції уваги. Фізіологічні основи уваги. Вчення про осередок оптимального збудження І.М. Сеченова, І.П. Павлова Теорія домінанти А.А. Ухтомського. Роль неспецифічних систем мозку та спеціалізованих нейронів у виникненні уваги. Увага та свідомість. Види уваги: за особливостями об'єктів; за формою організації уваги; за характером цільового спрямування та за рівнем вольових зусиль. Мимовільна увага та фактори, які її зумовлюють. Особливості довільної уваги. Післядовільна увага. Властивості уваги. Неуважність, її причини. Уявна та справжня неуважність. Розвиток уваги у дітей, боротьба з неуважністю та відволіканням. Основні критерії розвинутої уваги. Основні шляхи управління та формування уваги.

Пр5 "Увага" (денна)

1. Загальна характеристика уваги. 2. Фізіологічні основи уваги 3. Види уваги. 4. Властивості уваги. 5. Неуважність, її види та засоби подолання

Тема 6. Відчуття та сприймання

Лк6 "Відчуття та сприймання" (денна)

Поняття про відчуття. Життєве значення відчуттів. Фізіологічна основа відчуттів. Будова аналізатора за І.П. Павловим. Класифікація відчуттів: залежно від аналізаторів; за розташуванням рецепторів; залежно від адекватності подразників аналізатору; за наявністю або відсутністю безпосереднього контакту рецептора з подразником. Основні властивості відчуттів. Загальні закономірності відчуттів. Поняття про сприймання. Значення сприймання в життєдіяльності людини. Фізіологічна основа сприймання. Взаємозв'язки аналізаторів у процесі сприймань. Роль моторних компонентів у сприйманні. Сприймання як дія. Специфіка сприймання людиною. Загальні властивості та індивідуальні особливості сприймань. Ілюзії сприйняття, галюцинації та їх причини. Класифікація і види сприймань: за провідним аналізатором; за формами існування матерії. Індивідуальні особливості сприймання. Особливості сприймання людиною часу, простору, руху. Мимовільне та довільне сприймання. Спостереження як форма довільного сприймання. Перехід сприймання в спостереження. Сутність спостереження. Спостережливість, її визначення.

Пр6 "Відчуття та сприймання" (денна)

1. Відчуття та сприймання як пізнавальні процеси 2. Відчуття: сутність, фізіологічна основа, види 3. Сприймання: сутність, фізіологічна основа, види 4. Властивості і закономірності відчуттів та сприймання людини

Тема 7. Пам'ять

Лк7 "Пам'ять" (денна)

Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в житті людини. Теорії пам'яті в психології. Асоціативна теорія пам'яті. Поняття про асоціації та їх основні види. Прості та складні асоціації. Гештальт-теорія пам'яті. Фізіологічна, фізична та біохімічна теорії пам'яті. Основні види пам'яті. Класифікація окремих видів пам'яті: за змістом; за характером мети; за тривалістю закріплення та збереження матеріалу; за характером асоціацій. Процеси пам'яті. Основні види запам'ятовування. Умови ефективного запам'ятовування. Відтворення як процес пам'яті. Види відтворення. Пригадування. Впізнавання та власне відтворення, їх відмінність. Забування як процес пам'яті, його сутність. Умови збереження. Закон збереження та забування. Явище ремінісценції. Характеристика ретро- та проактивного гальмування. Індивідуальні особливості пам'яті. Типи пам'яті. Змішані типи пам'яті. Залежність типу пам'яті від типу ВНД та особливостей виховання.

Пр7 "Пам'ять" (денна)

1. Поняття про пам'ять та її роль в житті особистості. 2. Теорії механізмів пам'яті. 3. Види та індивідуальні особливості пам'яті. 4. Процеси пам'яті: види, фізіологічні основи, взаємозв'язки. 5. Основи закономірності пам'яті.

Тема 8. Мислення

Лк8 "Мислення" (денна)

Поняття про мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення та мови. Соціальна природа мислення. Фізіологічні основи мислення. Функції мислення. Проблема "мислення тварин". Зв'язок мислення з мовою, мовленням та чуттєвим пізнанням людини. Логічні форми мислення. Поняття. Зміст та об'єм понять. Види понять. Правила визначення понять. Судження. Види суджень. Умовиводи. Види умовиводів. Функціонально-операційна сторона мислення. Розумові дії. Мислення, як діяльність: процес розв'язання задач. Індивідуальні особливості мислення людини. Якості мислення. Види мислення. Інтелект людини. Види інтелекту. Проблема вимірювання інтелекту. Проблемна ситуація та задача. Поняття про проблемну ситуацію. Етапи вирішення складних розумових задач. Роль інтуїції. Основні етапи формування мислення. Філогенетичні та онтогенетичні аспекти розвитку мислення.

Пр8 "Мислення" (денна)

Мислення як вищий пізнавальний процес. 2. Мислення та особистість. 3. Логічні форми мислення 4. Види мислення 5. Розумові операції та їх взаємозв'язок. 6. Якості та індивідуальні особливості мислення.

Тема 9. Уява

Лк3 "Пізнавальна діяльність людини" (заочна)

Увага як умова пізнання. Функції уваги. Фізіологічні основи уваги. Види уваги. Властивості уваги. Неуважність, її причини. Види неуважності. Чуттєвий рівень пізнання: відчуття та сприймання. Поняття про відчуття. Фізіологічна основа відчуттів. Класифікація відчуттів. Основні властивості відчуттів. Загальні закономірності відчуттів. Поняття про сприймання. Фізіологічна основа сприймання. Загальні властивості та індивідуальні особливості сприймань. Класифікація і види сприймань. Особливості сприймання людиною часу, простору, руху. Пам'ять. Теорії пам'яті в психології. Класифікація видів пам'яті. Процеси пам'яті. Основні види запам'ятовування. Відтворювання. Види відтворювання. Збереження та забування. Закони збереження та забування. Індивідуальні особливості пам'яті. Віші пізнавальні процеси: мислення та уява. Поняття про мислення. Основні характеристики мислення. Взаємозв'язок мислення та мови. Фізіологічні основи мислення. Функції мислення. Проблема "мислення тварин". Логічні форми мислення. Поняття, їх види. Правила визначення понять. Судження. Види суджень. Умовиводи, види умовиводів. Розумові операції. Види мислення. Індивідуальні особливості мислення людини. Поняття про уяву. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява та органічні процеси. Класифікація видів уяви. Аналітико-синтетичний характер засобів уяви. Індивідуальні особливості уяви людини. Креативність.

Лк9 "Уява" (денна)

Поняття про уяву. Основні відмінності уяви від образів пам'яті та сприйняття. Роль уяви в житті людини. Основні функції уяви. Фізіологічні основи уяви. Уява та органічні процеси. Ідеомоторні акти. Ятрогенії та дидактогенії. Класифікація видів уяви: у зв'язку із наявністю мети та ступенем контролю; у зв'язку з діяльністю; за змістом діяльності; за ступенем новизни; за зв'язком з дійсністю. Мрія, фантазія, сновидіння, галюцинація. Аналітико-синтетичний характер уяви. Основні форми синтезування образів уяви. Індивідуальні особливості уяви. Відмінність між людьми за ступенем розвитку уяви та за типом уявлень, якими вони оперують. Етапи розвитку уяви. Індивідуальний характер розвитку уяви. Загальне уявлення про творчість. Креативність. Уява і творчість. Роль уяви в різних видах діяльності.

Пр2 "Пізнавальна діяльність людини" (заочна)

1. Поняття про увагу. Види уваги. Властивості уваги. 2. Поняття про відчуття. Види, закономірності та властивості відчуттів. 3. Поняття про сприймання. Властивості сприймань. Види сприймань. 4. Поняття про пам'ять. Процеси та закономірності пам'яті. 5. Поняття про мислення та уяву 6. Види та властивості мислення і уяви 7. Розумові дії та прийоми уяви

Пр9 "Уява" (денна)

1. Уява та її роль у діяльності людини. 2. Фізіологічна основа уяви 3. Уява та мислення 4. Види уяви 5. Засоби уяви

Тема 10. Темперамент

Лк10 "Темперамент" (денна)

Поняття про темперамент. Темперамент як складна інтегративна властивість особистості. Історія розвитку вчення про темперамент. Вчення про темперамент Гіппократа-Галена. Типологія Е. Кречмера. Вчення І.П. Павлова про тип ВНД як фізіологічну основу темпераменту. Властивості нервової системи, досліджені Б.М. Тепловим, В.Д. Небиліциним, В.С. Мерліним. Характеристика типів темпераменту за основними властивостями (сенситивність, активність, реактивність, пластичність та ригідність, екстравертованість та інтравертованість, темп реакції, емоційна збудливість та виразність). Роль темпераменту в праці та навчанні. Темперамент і проблеми виховання. Вимоги діяльності та тип темпераменту.

Пр10 "Темперамент" (денна)

1. Темперамент як складна індивідуальна властивість особистості. 2. Фізіологічні основи темпераменту. 3. Психологічні якості та типи темпераменту. 4. Зв'язок темпераменту з діяльністю особистості.

Тема 11. Характер

Лк11 "Характер" (денна)

Поняття про характер. Природні і соціальні умови формування характеру. Фізіологічна основа характеру. Прояв характеру через діяльність, ставлення до інших людей, інтереси, емоційність, волю. Теоретичні та експериментальні підходи до дослідження характеру. Поняття про "рису характеру". Структура характеру. Провідні риси характеру. Типологія характеру як центральна проблема експериментальних досліджень і теоретичних пошуків. Поняття про акцентуацію характеру. Чинники та особливості формування характеру. Сенситивний період для формування характеру. Роль взаємодії дитини та дорослого у формуванні характеру. Особливості формування характеру в дошкільному та шкільному віці. Трансформація характеру протягом життя. Самовиховання. Роль праці у формуванні характеру. Життєвий проект особистості у процесі самотворення характеру

Пр11 "Характер" (денна)

1. Характер як складна індивідуальна властивість особистості. 2. Фізіологічні основи характеру. 3. Якості та структура характеру. 4. Акцентуації характеру. 5. Зв'язок характеру з темпераментом та поведінкою особистості.

Тема 12. Здібності

Лк12 "Здібності" (денна)

Поняття про здібності. Природне і соціальне у здібностях. Показники здібностей. Історія експериментального дослідження здібностей (тести Біне). Показник IQ та можливості його використання при вивченні здібностей. Структура здібностей. Теоретичні та практичні здібності. Загальні та спеціальні здібності. Рівні розвитку здібностей. Проблема походження здібностей. Концепція здібностей Ф. Галля і Ф. Гальтона. Френологія. Метод близнюків у дослідженні здібностей. Біосоціальна природа здібностей людини. Природжені задатки та генотип. Розвиток задатків як соціально обумовлений процес. Обдарованість. Компенсація здібностей. Формування та розвиток здібностей. Основні етапи розвитку здібностей. Роль гри у формуванні здібностей. Особливості сімейного виховання і розвиток здібностей. Умови макросередовища та розвиток здібностей.

Пр12 "Здібності" (денна)

1. 1. Поняття про здібності. 2. Вимірювання здібностей. 3. Проблема походження здібностей 4. Структура здібностей. 5. Рівні розвитку здібностей

Тема 13. Емоції та почуття

Лк13 "Емоції та почуття" (денна)

Поняття про переживання, емоції і почуття. Значення емоцій і почуттів у життєдіяльності людини. Основні функції емоцій і почуттів. Фізіологічні основи емоцій. Роль другої сигнальної системи у формуванні емоцій. Класифікація емоцій та почуттів. Поняття про фундаментальні емоції за К.С. Ізардом. Види емоцій. Емоційні стани. Форми переживання почуттів. Поняття про афект. Характеристика стресу. Види психологічного стресу. Основні фази стресу. Настрої, їх особливості. Емоції та почуття як основні форми переживання, їх сутність. Вищі почуття, їх сутність та походження. Види вищих почуттів. Емоційні властивості особистості, їх прояви та формування.

Пр13 "Емоції та почуття" (денна)

1. Поняття про переживання, емоції і почуття. Значення у житті особистості. 2. Фізіологічна основа емоцій та почуттів 3. Види переживань та їх зв'язок з потребами. 4. Емоції. Форми переживання емоцій 5. Вищі почуття. 6. Емоційні стани та якості особистості.

Тема 14. Вольова сфера особистості

Лк14 "Вольова сфера особистості" (денна)

Поняття про волю. Ознаки вольової поведінки. Функції волі. Вольова регуляція поведінки: внутрішня і зовнішня. Внутрішній (інтернальний) та зовнішній (екстернальний) локуси контролю. Загальні властивості волі. Теорії волі. Проблема «свободи волі». Екзистенціалізм – «філософія існування». Підхід І.П. Павлова до розгляду проблеми волі. Концепція волі в працях М.А. Бернштейна. Психоаналітичні концепції волі. Фізіологічні основи волі. Роль другої сигнальної системи у формуванні вольових дій. Значення потреб, емоцій, інтересів і світогляду при формуванні вольових дій. Критерії вольової поведінки. Розлади волі: апраксія і абулія. Мимовільні та довільні дії. Прості та складні довільні дії. Характеристика та структура вольового акту. «Боротьба мотивів» у вольовому акті. Зв'язок волі та почуттів. Вольові якості особистості Самоконтроль і закономірності формування вольових дій у дитини. Роль свідомої дисципліни у формуванні волі.

Пр14 "Вольова сфера особистості" (денна)

1. Поняття про волю. Ознаки вольової поведінки. 2. Локуси контролю та їх зв'язок з волею 3. Довільні дії та їх характеристика. 4. Структура вольового акту 5. Вольові якості особистості: сутність та формування

Тема 15. Поняття про спілкування

Лк4 "Поняття про спілкування" (заочна)

Визначення спілкування та його значення в житті людини. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Функції спілкування. Потреба у спілкуванні Основні характеристики та види спілкування. Структура спілкування. Обмін інформацією в спілкуванні. Специфіка людської комунікації. Складові комунікативного акту. Вербальні та невербальні засоби комунікації. Спілкування та мовлення. Мова і мовлення. Основні види мовленнєвої діяльності та їх характеристика. Невербальні засоби комунікації (кінесика, просодика, екстралінгвістика, проксемика, такесика, антропологічні ознаки, тощо) Спілкування як взаємодія людей. Поведінка та міжособистісна взаємодія. Поняття соціальної ролі, види соціальних ролей. "Рольове віяло" особистості та рольовий конфлікт. Роль і рольові очікування в процесі спілкування. Такт і безтактність з позиції міжособистісної взаємодії. Маніпулювання, його сутність та засоби подолання. Спілкування як розуміння людьми один одного. Поняття соціальної перцепції. Механізми міжособистісної перцепції. Теорія атрибуції. Фундаментальна помилка атрибуції. Спілкування в професійній діяльності соціального робітника.

Лк15 "Поняття про спілкування" (денна)

Визначення спілкування та його значення в житті людини. Взаємозв'язок спілкування та діяльності. Функції спілкування. Потреба у спілкуванні Основні характеристики та види спілкування. Структура спілкування. Обмін інформацією в спілкуванні. Специфіка людської комунікації. Складові комунікативного акту. Вербальні та невербальні засоби комунікації. Спілкування та мовлення. Мова і мовлення. Основні види мовленнєвої діяльності та їх характеристика. Невербальні засоби комунікації (кінесика, просодика, екстралінгвістика, проксемика, такесика, антропологічні ознаки, тощо) Спілкування як взаємодія людей. Поведінка та міжособистісна взаємодія. Поняття соціальної ролі, види соціальних ролей. "Рольове віяло" особистості та рольовий конфлікт. Роль і рольові очікування в процесі спілкування. Такт і безтактність з позиції міжособистісної взаємодії. Маніпулювання, його сутність та засоби подолання. Спілкування як розуміння людьми один одного. Поняття соціальної перцепції. Механізми міжособистісної перцепції. Теорія атрибуції. Фундаментальна помилка атрибуції. Спілкування в професійній діяльності соціального робітника.

Пр15 "Поняття про спілкування" (денна)

1. Загальна характеристика спілкування. 2. Основні характеристики та види спілкування. Рівень спілкування 3. Структура та особливості комунікативного процесу між людьми. 4. Вербальні та невербальні засоби спілкування 5. Сутність та значення інтерактивної сторони спілкування. Соціальні ролі. 6. Сутність та значення перцептивної сторони спілкування. Механізми соціальної перцепції.

Тема 16. Особистість в групі

Лк5 "Особистість в групі" (заочна)

Особистість як соціальний суб'єкт. Особистісні феномени взаємодії людини з групою. Поняття конформізму. Різновиди конформізму. Класичні експерименти з дослідження конформізму (М. Шеріф, С. Аш). Підкорення, як різновид конформізму. Умови прояву конформізму. Проблема альтернативи конформній поведінці у західній та вітчизняній психології. Соціальна фасилітація. Психологічні причини соціального збудження. Соціальні лінощі. Індивідуальні зусилля та групова робота. Деіндивідуалізація. Поняття та соціальні Проблеми міжособистісних відносин. негативні, нейтральні та позитивні відносини. Міжособистісна атракція. Поняття атракції. Зв'язок атракційних відносин із відчуттям щастя та особистісним здоров'ям. Чинники атракції. Товаришування та дружба. Сутність та поведінкові прояви. Любов. Авторитет, його сутність та походження. Офіційний та неофіційний авторитет. Лідерство в групах. Теорії лідерства. Стилі керівництва/лідерства. Чинники, що визначають стиль керівництва/лідерства.

Лк16 "Особистість в групі" (денна)

Особистість як соціальний суб'єкт. Особистісні феномени взаємодії людини з групою. Поняття конформізму. Різновиди конформізму. Класичні експерименти з дослідження конформізму (М. Шеріф, С. Аш). Підкорення, як різновид конформізму. Умови прояву конформізму. Проблема альтернативи конформній поведінці у західній та вітчизняній психології. Соціальна фасилітація. Психологічні причини соціального збудження. Соціальні лінощі. Індивідуальні зусилля та групова робота. Деіндивідуалізація. Поняття та соціальні Проблеми міжособистісних відносин. негативні, нейтральні та позитивні відносини. Міжособистісна атракція. Поняття атракції. Зв'язок атракційних відносин із відчуттям щастя та особистісним здоров'ям. Чинники атракції. Товаришування та дружба. Сутність та поведінкові прояви. Любов. Авторитет, його сутність та походження. Офіційний та неофіційний авторитет. Лідерство в групах. Теорії лідерства. Стили керівництва/лідерства. Чинники, що визначають стиль керівництва/лідерства. Соціальна згуртованість.

Пр16 "Особистість в групі" (денна)

1. Особистісні феномени взаємодії людини з групою. 2. Поняття конформізму. Різновиди конформізму. 3. Соціальна фасилітація та соціальна лінь 4. Міжособистісні відносини: різновиди та сутність. 5. Авторитет, його сутність та походження 6. Лідерство в групах. 7. Соціальна згуртованість.

Тема 17. Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології

Лк17 "Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології" (денна)

Структура, значення та місце вікової психології в системі наук. Вік як основна наукова категорія. Методологічні засади та принципи вікової психології. Історія виникнення та становлення вікової психології. Методи дослідження вікової психології. Класифікація методів Б.Г. Ананьєва. Спостереження та експеримент як методи вікової психології.

Пр17 "Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології" (денна)

Структура, значення та місце вікової психології в системі наук. Вік як основна наукова категорія. Методологічні засади та принципи вікової психології. Історія виникнення та становлення вікової психології. Методи дослідження вікової психології. Класифікація методів Б.Г. Ананьєва. Спостереження та експеримент як методи вікової психології.

Тема 18. Поняття про психічний розвиток

Лк18 "Поняття про психічний розвиток" (денна)

Психічний розвиток як наукове поняття. Детермінанти психічного розвитку. Учіння і розвиток (підходи Ж. Піаже, Л.С. Виготського, Г.С. Костюка). Загальні закономірності психічного розвитку індивіда. Співвідношення біологічного і соціального факторів психічного розвитку. Порушення психічного розвитку. Гетерохронія психічного розвитку: акселерація та ретардація. Соціальний розвиток.

Лк19 "Поняття про психічний розвиток" (денна)

Розвиток людини як процес оволодіння соціально-історичним досвідом. Історико-культурна теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського про джерело психічного розвитку, рушійні сили та фактори розвитку. Основні закони психічного розвитку дитини. Нерівномірність, стійкість-пластичність, дивергентність-конвергентність, компенсаторні можливості, сензитивність психічного розвитку. Поняття про сензитивні періоди. Проблема співвідношення процесу розвитку і навчання. Поняття про рівень актуального розвитку та зону найближчого розвитку.

Пр3 "Поняття про психічний розвиток" (заочна)

Розвиток людини як процес оволодіння соціально-історичним досвідом. Історико-культурна теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського про джерело психічного розвитку, рушійні сили та фактори розвитку. Основні закони психічного розвитку дитини. Нерівномірність, стійкість-пластичність, дивергентність-конвергентність, компенсаторні можливості, сензитивність психічного розвитку. Поняття про сензитивні періоди. Проблема співвідношення процесу розвитку і навчання. Поняття про рівень актуального розвитку та зону найближчого розвитку.

Пр18 "Поняття про психічний розвиток" (денна)

Психічний розвиток як наукове поняття. Детермінанти психічного розвитку. Учиння і розвиток (підходи Ж. Піаже, Л.С. Виготського, Г.С. Костюка). Загальні закономірності психічного розвитку індивіда. Співвідношення біологічного і соціального факторів психічного розвитку. Порушення психічного розвитку. Гетерохронія психічного розвитку: акселерація та ретардація. Соціальний розвиток.

Пр19 "Поняття про психічний розвиток" (денна)

Розвиток людини як процес оволодіння соціально-історичним досвідом. Історико-культурна теорія розвитку вищих психічних функцій Л.С. Виготського про джерело психічного розвитку, рушійні сили та фактори розвитку. Основні закони психічного розвитку дитини. Нерівномірність, стійкість-пластичність, дивергентність-конвергентність, компенсаторні можливості, сензитивність психічного розвитку. Поняття про сензитивні періоди. Проблема співвідношення процесу розвитку і навчання. Поняття про рівень актуального розвитку та зону найближчого розвитку.

Тема 19. Періодизація вікового розвитку. Кризи розвитку особистості

Лк20 "Періодизація вікового розвитку. Кризи розвитку особистості" (денна)

Характеристика вікових криз. Теорія рекапітуляції (С. Холл). Психодинамічний підхід (З. Фрейд). Соціогенетичний підхід (Е. Еріксон). Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Рівні та стадії морального розвитку особистості (за Л. Кольбергом). Персонологічний підхід (А. Маслоу, К. Роджерс). Культурно-історичний підхід (Л.С. Виготський). Концептуальні підходи Д.Б. Ельконіна, А.В. Петровського, Д.І. Фельдштейна, Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, Г.С. Костюк.

Лк21 "Періодизація вікового розвитку. Кризи розвитку особистості" (денна)

Поняття вікового періоду. Критерії психічного розвитку; соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, вікові новоутворення, кризи розвитку, закон чергування різних типів діяльності. Основні лінії та напрямки психічного розвитку: розвиток особистості та пізнавальної сфери. Вікова періодизація психічного розвитку дитини. Механізм зміни вікових періодів. Загальна характеристика вікових періодів.

Пр4 "Періодизація вікового розвитку. Кризи розвитку особистості" (заочна)

Поняття вікового періоду. Критерії психічного розвитку; соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, вікові новоутворення, кризи розвитку, закон чергування різних типів діяльності. Основні лінії та напрямки психічного розвитку: розвиток особистості та пізнавальної сфери. Вікова періодизація психічного розвитку дитини. Механізм зміни вікових періодів. Загальна характеристика вікових періодів.

Пр20 "Періодизація вікового розвитку. Кризи розвитку особистості" (денна)

Характеристика вікових криз. Теорія рекапітуляції (С. Холл). Психодинамічний підхід (З. Фрейд). Соціогенетичний підхід (Е. Еріксон). Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Рівні та стадії морального розвитку особистості (за Л. Кольбергом). Персонологічний підхід (А. Маслоу, К. Роджерс). Культурно-історичний підхід (Л.С. Виготський). Концептуальні підходи Д.Б. Ельконіна, А.В. Петровського, Д.І. Фельдштейна, Б.Г. Ананьєв, Л.І. Божович, Г.С. Костюк.

Пр21 "Періодизація вікового розвитку. Кризи розвитку особистості" (денна)

Поняття вікового періоду. Критерії психічного розвитку; соціальна ситуація розвитку, провідний вид діяльності, вікові новоутворення, кризи розвитку, закон чергування різних типів діяльності. Основні лінії та напрямки психічного розвитку: розвиток особистості та пізнавальної сфери. Вікова періодизація психічного розвитку дитини. Механізм зміни вікових періодів. Загальна характеристика вікових періодів.

Тема 20. Психологія пренатального розвитку та психічного розвитку немовляти

Лк22 "Психологія пренатального розвитку та психічного розвитку немовляти" (денна)

Особливості психічного розвитку людини у пренатальний період. Умови розвитку психіки у пренатальний період. Психічні прояви людини до народження. Психологічні особливості натального періоду. Фаза новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Криза новонародженості. Анатомофізіологічні особливості розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс поживлення. Розвиток пізнавальних процесів і моторики у немовлят. Криза першого року життя. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток дитини у віці немовляти. Девіантне материнство. Післяпологова депресія.

Пр22 "Психологія пренатального розвитку та психічного розвитку немовляти" (денна)

Особливості психічного розвитку людини у пренатальний період. Умови розвитку психіки у пренатальний період. Психічні прояви людини до народження. Психологічні особливості натального періоду. Фаза новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Криза новонародженості. Анатомофізіологічні особливості розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс поживлення. Розвиток пізнавальних процесів і моторики у немовлят. Криза першого року життя. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток дитини у віці немовляти. Девіантне материнство. Післяпологова депресія.

Тема 21. Психічний розвиток дитини в ранньому віці

Лк23 "Психічний розвиток дитини в ранньому віці" (денна)

Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у ранньому дитинстві. Новоутворення періоду. Розвиток рухових навичок. «Ходяче дитинство»: прямоходіння та його значення для розвитку дитини. Когнітивний розвиток в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Теорії ігрової діяльності. Види, складові та вплив ігрової діяльності. Соціальні аспекти розвитку дитини у ранньому віці. Формування самосвідомості дітей раннього віку. Криза 3-х років. Взаємостосунки дітей у грі. Психологічні особливості розвитку дитини від 1 до 3 років. Виникнення нової соціальної ситуації розвитку: дитина-предмет-дорослий. Розвиток предметної гри від маніпулювання предметами до їх функціонального використання за призначенням. Раннє дитинство – сензитивний період у розвитку мови. Розумовий розвиток дитини: розвиток сприймання і утворення уявлень про властивості предметів, наочно-дійове мислення, формування узагальнень, виникнення знакової функції свідомості. Передумови формування особистості. Криза 3-х років життя її причини, прояви та шляхи подолання.

Пр23 "Психічний розвиток дитини в ранньому віці" (денна)

Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність у ранньому дитинстві. Новоутворення періоду. Розвиток рухових навичок. «Ходяче дитинство»: прямоходіння та його значення для розвитку дитини. Когнітивний розвиток в ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Теорії ігрової діяльності. Види, складові та вплив ігрової діяльності. Соціальні аспекти розвитку дитини у ранньому віці. Формування самосвідомості дітей раннього віку. Криза 3-х років. Взаємостосунки дітей у грі. Психологічні особливості розвитку дитини від 1 до 3 років. Виникнення нової соціальної ситуації розвитку: дитина-предмет-дорослий. Розвиток предметної гри від маніпулювання предметами до їх функціонального використання за призначенням. Раннє дитинство – сензитивний період у розвитку мови. Розумовий розвиток дитини: розвиток сприймання і утворення уявлень про властивості предметів, наочно-дійове мислення, формування узагальнень, виникнення знакової функції свідомості. Передумови формування особистості.

Тема 22. Особливості психічного розвитку в дошкільному віці

Лк24 "Особливості психічного розвитку в дошкільному віці" (денна)

Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в дошкільному віці. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дошкільників. Пізнання світу дорослих дитиною дошкільного віку. Особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільнят. Сенсерно-перцептивний розвиток дитини у дошкільному віці. Зображальна та конструктивна діяльність дошкільника. дошкільника. Егоцентрична мова. Розвиток особистості та самооцінки дошкільника. Новоутворення дошкільного віку. Супідрядність мотивів. Розвиток самосвідомості дошкільника. Криза семи років. Психологічна готовність дитини до навчання у школі. Розвиток пізнавальних процесів: формування наочно-образного мислення, передумови виникнення довільної уваги та довільних форм запам'ятовування, розвиток уяви. Пізнавальна та афективна уява. Формування внутрішньої особистої самооцінки як результат розвитку самосвідомості, етичних уявлень, моральних почуттів. Виникнення совісті. Малювання як передумова оволодіння письмовою мовою. Етапи розвитку дитячого малюнку. Особливості дообразотворчого та образотворчого етапів. Значення малювання для загального розвитку дитини.

Пр24 "Особливості психічного розвитку в дошкільному віці" (денна)

Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в дошкільному віці. Сюжетно-рольова гра як провідна діяльність дошкільників. Пізнання світу дорослих дитиною дошкільного віку. Особливості розвитку пізнавальної сфери дошкільнят. Сенсерно-перцептивний розвиток дитини у дошкільному віці. Зображальна та конструктивна діяльність дошкільника. дошкільника. Егоцентрична мова. Розвиток особистості та самооцінки дошкільника. Новоутворення дошкільного віку. Супідрядність мотивів. Розвиток самосвідомості дошкільника. Криза семи років. Психологічна готовність дитини до навчання у школі. Розвиток пізнавальних процесів: формування наочно-образного мислення, передумови виникнення довільної уваги та довільних форм запам'ятовування, розвиток уяви. Пізнавальна та афективна уява. Формування внутрішньої особистої самооцінки як результат розвитку самосвідомості, етичних уявлень, моральних почуттів. Виникнення совісті. Малювання як передумова оволодіння письмовою мовою. Етапи розвитку дитячого малюнку. Особливості дообразотворчого та образотворчого етапів. Значення малювання для загального розвитку дитини.

Тема 23. Характеристика психологічного розвитку в молодшому шкільному віці

Лк25 "Характеристика психологічного розвитку в молодшому шкільному віці" (денна)

Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. Соціальні детермінанти розвитку дитини молодшого шкільного віку. Особливості навчальної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Розвиток пізнавальних процесів дитини молодшого шкільного віку. Поява абстрактного мислення. Розвиток самосвідомості дитини молодшого шкільного віку. Адаптація дитини до школи. Деадаптивні процеси у молодшому шкільному віці. Проблема гіперактивності дитини.

Пр25 "Характеристика психологічного розвитку в молодшому шкільному віці" (денна)

Анатомо-фізіологічні особливості дитини молодшого шкільного віку. Соціальні детермінанти розвитку дитини молодшого шкільного віку. Особливості навчальної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Розвиток пізнавальних процесів дитини молодшого шкільного віку. Поява абстрактного мислення. Розвиток самосвідомості дитини молодшого шкільного віку. Адаптація дитини до школи. Деадаптивні процеси у молодшому шкільному віці. Проблема гіперактивності дитини. Психічний розвиток і формування особистості молодшого школяра. Проблема зміни місця дитини в системі суспільних відносин. Характеристика основних показників готовності дитини до школи. Соціальна ситуація розвитку дитини, що вступила до школи. Навчання та виховання в школі як основна умова психічного розвитку молодших школярів. Проблеми адаптації першокласників до навчання в школі. Місце школяра в сім'ї. Роль та авторитет вчителя початкових класів. Молодший школяр та однокласники.

Тема 24. Особливості психічного розвитку в підлітковому віці

Лк26 "Особливості психічного розвитку в підлітковому віці" (денна)

Криза підліткового віку. Провідні концептуальні підходи до розуміння підліткової кризи (Е. Еріксон, Ж. Піаже, Л.С. Виготський, Л.І. Божович, Д.Б. Ельконін, Д.І. Фельдштейн). Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Соціальна ситуація розвитку та провідний вид діяльності підлітка. Значення ровесників у психічному розвитку підлітка. Особливості спілкування підлітків з дорослими. Формування особистості підлітка. Розвиток самосвідомості та самооцінки. Моральне становлення особистості підлітка. Специфічні прояви пізнавальних процесів у підлітковому віці. Девіації підлітків: делінквентна поведінка, адиктивна поведінка, втеча з дому.

Пр5 "Особливості психічного розвитку в підлітковому віці" (заочна)

Криза підліткового віку. Провідні концептуальні підходи до розуміння підліткової кризи (Е. Еріксон, Ж. Піаже, Л.С. Виготський, Л.І. Божович, Д.Б. Ельконін, Д.І. Фельдштейн). Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Соціальна ситуація розвитку та провідний вид діяльності підлітка. Значення ровесників у психічному розвитку підлітка. Особливості спілкування підлітків з дорослими. Формування особистості підлітка. Розвиток самосвідомості та самооцінки. Моральне становлення особистості підлітка. Специфічні прояви пізнавальних процесів у підлітковому віці. Девіації підлітків: делінквентна поведінка, адиктивна поведінка, втеча з дому.

Пр26 "Особливості психічного розвитку в підлітковому віці" (денна)

Криза підліткового віку. Провідні концептуальні підходи до розуміння підліткової кризи (Е. Еріксон, Ж. Піаже, Л.С. Виготський, Л.І. Божович, Д.Б. Ельконін, Д.І. Фельдштейн). Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Соціальна ситуація розвитку та провідний вид діяльності підлітка. Значення ровесників у психічному розвитку підлітка. Особливості спілкування підлітків з дорослими. Формування особистості підлітка. Розвиток самосвідомості та самооцінки. Моральне становлення особистості підлітка. Специфічні прояви пізнавальних процесів у підлітковому віці. Девіації підлітків: делінквентна поведінка, адиктивна поведінка, втеча з дому.

Тема 25. Психологія юнацтва

Лк27 "Психологія юнацтва" (денна)

Теорії юнацтва: біологізаторські, психоаналітичні, соціологізаторські. Ознаки фізіологічної зрілості у юнацькому віці. Розвиток соціальної зрілості юнаків. Особливості спілкування юнаків. Проблема конфлікту поколінь і налагодження міжпоколінної наступності. Дружба і любов у юнацькому віці. Професійне самовизначення індивіда як провідний вид діяльності у юнацькому віці. Формування світогляду юнаків. Моральний розвиток людини в юнацькому віці. Криза 17-ти років, її детермінація вияви та шляхи подолання. Психологічні особливості студентства.

Пр27 "Психологія юнацтва" (денна)

Теорії юнацтва: біологізаторські, психоаналітичні, соціологізаторські. Ознаки фізіологічної зрілості у юнацькому віці. Розвиток соціальної зрілості юнаків. Особливості спілкування юнаків. Проблема конфлікту поколінь і налагодження міжпоколінної наступності. Дружба і любов у юнацькому віці. Професійне самовизначення індивіда як провідний вид діяльності у юнацькому віці. Формування світогляду юнаків. Моральний розвиток людини в юнацькому віці. Криза 17-ти років, її детермінація вияви та шляхи подолання. Психологічні особливості студентства.

Тема 26. Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості

Лк28 "Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості" (денна)

Вікова періодизація дорослості (Р. Хейвінгхерст, Е. Еріксон, Д. Левінсон, Р. Гулд). Психологічна зрілість особистості. Акмеологія. Розвиток психічних пізнавальних процесів у період дорослості.

Лк29 "Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості." (денна)

Психосоціальний розвиток у період ранньої дорослості. Встановлення близьких стосунків. Створення сімейних відносин. Типи шлюбу. Батьківство. Професійний цикл. Періодизації та задачі розвитку у дорослих. Криза середнього віку.

Пр28 "Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості" (денна)

Вікова періодизація дорослості (Р. Хейвінгхерст, Е. Еріксон, Д. Левінсон, Р. Гулд). Психологічна зрілість особистості. Акмеологія. Розвиток психічних пізнавальних процесів у період дорослості.

Пр29 "Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості" (денна)

Психосоціальний розвиток у період ранньої дорослості. Встановлення близьких стосунків. Створення сімейних відносин. Типи шлюбу. Батьківство. Професійний цикл. Періодизації та задачі розвитку у дорослих. Криза середнього віку.

Тема 27. Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості

Лк30 "Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості" (денна)

Фізичний розвиток людини у середньому віці. Психічні закономірності розвитку дорослих. Зміна пізнавальних психічних процесів та функцій інтелекту у дорослих. Система цінностей дорослого. Прийняття свого віку.

<p>Лк31 "Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості" (денна)</p> <p>Соціальна ситуація розвитку дорослого. Особливості міжособистісних стосунків дорослих. Сімейні ролі зрілої людини. Проблема розлучень сталих сімей. Професійна діяльність людини у віці середньої дорослості. Набуття майстерності. Зміна системи професійних цінностей. Проблема професійного вигорання.</p>
<p>Пр30 "Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості" (денна)</p> <p>Фізичний розвиток людини у середньому віці. Психічні закономірності розвитку дорослих. Зміна пізнавальних психічних процесів та функцій інтелекту у дорослих. Система цінностей дорослого. Прийняття свого віку.</p>
<p>Пр31 "Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості" (денна)</p> <p>Психологія середньої дорослості – зрілості (30 – 60-70 років). Соціальна ситуація розвитку дорослого. Особливості міжособистісних стосунків дорослих. Сімейні ролі зрілої людини. Проблема розлучень сталих сімей. Професійна діяльність людини у віці середньої дорослості. Набуття майстерності. Зміна системи професійних цінностей. Проблема професійного вигорання.</p>
<p>Тема 28. Психологія пізньої дорослості та старіння</p>
<p>Лк32 "Психологія пізньої дорослості та старіння" (денна)</p> <p>Сучасні психологічні уявлення про старіння і старість. Види старіння: біологічне, психічне, соціальне. Особливості психічних процесів людей літнього віку. Гетерохронність старіння. Психосоціальний розвиток у літньому віці. «Щаслива старість». Довгожитель: причини, особливості, рівень самопочуття людини. Допомога людям літнього віку.</p>
<p>Пр32 "Психологія пізньої дорослості та старіння" (денна)</p> <p>Психологія пізньої дорослості – похилого віку та старості (від 60-70 років). Психосоціальний розвиток у літньому віці. «Щаслива старість». Довгожитель: причини, особливості, рівень самопочуття людини. Допомога людям літнього віку.</p>

9. Стратегія викладання та навчання

9.1 Методи викладання та навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

МН1	Інтерактивні лекції (лекції-дискусії).
МН2	Практичні демонстрації.
МН3	Аналіз конкретних практико-орієнтованих ситуацій (Case-study)
МН4	Навчальна дискусія / дебати
МН5	Ділова гра

МН1 та МН2 надають студентам можливість отримати теоретичні знання із загальної та вікової психології, що забезпечує РН1 та РН4. МН3 забезпечує РН2 і РН3. МН4 як метод інтерактивно-комунікативного навчання забезпечує РН1, РН3. МН5 забезпечує РН3.

ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК10 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК11 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми. ЗК12 Здатність приймати обґрунтовані рішення. ЗК14 Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.. ФК2 Здатність прогнозувати перебіг різних соціальних процесів. ФК9 Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів. ФК10 Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення. ФК14 Здатність до застосування методів менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу.

9.2 Види навчальної діяльності

НД1	Навчальна діяльність на лекціях
НД2	Підготовка і активність на практичних заняттях.
НД3	Виконання індивідуальних завдань
НД4	Виконання практико-орієнтованих завдань та ситуаційних вправ
НД5	Тести (автоматизовані тести) для контролю навчальних досягнень здобувачів

10. Методи та критерії оцінювання

10.1. Критерії оцінювання

Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
Загалом правильна робота з певною кількістю помилок	4 (добре)	$74 \leq RD < 81$
Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
Виконання задовольняє мінімальним критеріям	3 (задовільно)	$60 \leq RD < 63$
Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни	2 (незадовільно)	$0 \leq RD < 34$

10.2 Методи поточного формативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
--	----------------	----------------	-------------------

МФО1 Настанови викладача в процесі виконання практичних завдань	Ознайомлення з темами, пунктами плану занять, літературою	щотижня	підготовка конспекту лекцій
МФО2 Опитування та усні коментарі викладача за його результатами	Повідомлення за пунктами плану, наведення прикладів, зв'язок з практикою, ведення словника	щотижня	Усні короткі коментарі викладача
МФО3 Тестування.	Виконання тестових завдань	за вивченими темами	Оцінка в балах та короткий коментар викладача
МФО4 Перевірка та оцінювання письмових завдань	Ведення словника	16,30 тиждень	Короткий коментар викладача
МФО5 Захист презентацій та рефератів	Підготовка презентацій по темах	Щотижня на практичних заняттях	Короткий коментар викладача
МФО6 Вирішення ситуаційних задач.	Під час практичних занять, для перевірки розуміння теоретичного матеріалу	За результатами вивчених тем	Обговорення-дискусія, коментар викладача

10.3 Методи підсумкового сумативного оцінювання

	Характеристика	Дедлайн, тижні	Зворотний зв'язок
МСО1 Оцінка систематичності та активності роботи студента на заняттях.	Враховується активність на заняттях	щотижня	коментар викладача
МСО2 Підсумковий контроль: екзамен	Екзамен з дисципліни	в кінці вивчення дисципліни	оцінювання
МСО3 Звіт за результатами виконання практичних робіт	Підготовка презентацій	15 та 32 тиждень	Оцінювання та коментар

МСО4 Виконання індивідуальних професійно-спрямованих завдань	Задання виконання психодіагностичних методик	щотижня	Опрацювання результатів
МСО5 Оцінка виконання підсумкового контролю.	Підсумкові тести	16 та 32 тижні	Оцінювання
МСО6 Виконання письмових опитувань (тестувань).	Тестові завдання по темах	1 тест в 2 тижні	оцінювання

Контрольні заходи:

	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Можливість перескладання з метою підвищення оцінки
1 семестр	100 балів		
МСО1. Оцінка систематичності та активності роботи студента на заняттях.	16		
16x1	16	10	Так
МСО3. Звіт за результатами виконання практичних робіт	32		
16x2	32	20	Так
МСО4. Виконання індивідуальних професійно-спрямованих завдань	32		
2x16	32	20	Так
МСО6. Виконання письмових опитувань (тестувань).	20		
2x10	20	10	Так
2 семестр	100 балів		
МСО1. Оцінка систематичності та активності роботи студента на заняттях.	36		
Систематичність і планомірність роботи на заняттях	12	6	Так
Усні повідомлення (2x12)	24	10	Так
МСО2. Підсумковий контроль: екзамен	40		
	40	30	Так
МСО3. Звіт за результатами виконання практичних робіт	8		

	Змістовність та самостійність звіту	8	4	Так
МСО5. Оцінка виконання підсумкового контролю.		6		
	Виконання підсумкового контролю	6	4	Так
МСО6. Виконання письмових опитувань (тестувань).		10		
	Письмові творчі завдання	4	2	Так
	Виконання тестових завдань	6	4	Так

Форма підсумкового контролю - іспит.

11. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

11.1 Засоби навчання

ЗН1	Мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо)
ЗН2	Психодіагностичний інструментарій (опис методик, їх зміст/стимульний матеріал, шаблони протоколів, тощо)
ЗН3	Бібліотечні фонди

11.2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення

Основна література	
1	Методичні вказівки «Психологія: Загальна, соціальна, вікова, педагогічна» для «Спеціальність Фізика», «Спеціальність Англійська мова та література», «Соціальна робота», «Менеджмент соціокультурної діяльності» укладачі П.І.Сахно, Н.М.Теслик.- Суми: Сумський державний університет, 2023. – 93 с.
2	Методичні вказівки до вивчення курсу «Загальна та вікова психологія» / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 101 с.
3	Москалець В. П. Загальна психологія : підручник. Київ: Ліра–К, 2020. 564 с.
4	Sakhno P., Maliovana N.V., Skoropys U.M. The Peculiarities of the Behavior of Persons of Early Adulthood in Conditions of the Social Restrictions X Всеукраїнська наукова конференція студентів, аспірантів та викладачів Сумського державного університету «Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства» 27–28 квітня 2023 р. с. 315-320
5	Ільїна Н. М. Загальна психологія: теорія та практикум : навч. посіб. Суми : Університет. кн., 2019. 352 с.

6	Особливості прояву негативізму у підлітковому віці. Кубишко І., «Перший крок у науку» матеріали XIV студентської конференції, м. Суми, 24.05. 2023 р. - Суми: СумДУ, 2023. – «Перший крок у науку» матеріали XIV студентської конференції, м. Суми, 24.05. 2023 р. - Суми: СумДУ, 2023. С. 282-284
Допоміжна література	
1	Сахно П.І., Білодід С., Подолкова С.В. Соціальний інститут сім'ї в процесі навчання дітей. [Текст] / С. Білодід, П.І. Сахно , С.В. Подолкова// Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: Матеріали восьмої Всеукраїнської наукової конференції студентів, аспірантів, викладачів та співробітників (Суми, 16–17 квітня 2020 р.) / уклад. М. М. Набок; коректура англ. текс. Н. В. Мальованої. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 415-420 с
2	Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. Загальна психологія : підручник. Київ: Каравела, 2017. 464 с.
3	Maliovana N. V., Sakhno P. I., Koshelieva K. V., The relationship between sociophobia and the level of adolescents' social adaptability. Спеціальний тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору" №2-Кн.3 Том II(89) -Київ: Гнозис. 2021.с.196-208.
4	Medvid O., Sakhno P., Sakhno K.. Influence of family upbringing in childhood on success in student periodu: ukrainian model. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка Вип. 54 Т. 1. 2022., С. 321-330
5	Гірняк Г. С. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія». Тернопіль : ВПЦ Економічна думка, 2018. 60 с.
6	Сахно П.І., Перепелиця А. Мнемотехніка як технологія попередження стресу при засвоєнні інформації в умовах сучасної освіти[Текст] / наук. кер. Сахно П.І., Перепелиця А. // матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя» 28 лютого – 1 березня 2019 р., Суми / СДПУніверситет імені А.С. Макаренка. –Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019.
7	Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид., перероб., доп. К. : Академія, 2017. 368 с.
8	Білан А. Газлайтинг- насильство про яке не говорять[Текст] /Білан А., наук. кер. Сахно П.І. // «Перший крок у Сфера наукових інтересів науку» матеріали XI студентської конференції, м. Суми, 23 лютого 2020 р. - Суми: СумДУ, 2020. - 330 с.
9	Максименко С. Д., Носенко Е. Л. Експериментальна психологія: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 360 с.
Інформаційні ресурси в Інтернеті	

1	Данілова Д.Е. Ціннісно-мотиваційна сфера представників студентського самоврядування закладу вищої освіти. Соціально-гуманітарний вісник: зб. наук. пр.–Вип. 32-33.–Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2020.–251 URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/753/%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-32-33.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=64
2	Дуткевич Т. В. Загальна психологія. Теоретичний курс [Електронний ресурс] : навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2017. 388 с.
3	Тарасова Т. Б. До проблеми спілкування студентів першого курсу закладу вищої освіти. // Габітус. Науковий журнал №20, 2020 р. с.272 – 279 0,64 др арк. http://habitus.od.ua/journals/2020/20-2020/51.pdf
4	Тарасова Т.Б. Особливості емоційної сфери студентів першого курсу закладу вищої освіти // Габітус. Науковий журнал №33, 2022 р. с.164 – 169 http://habitus.od.ua/journals/2022/33-2022/29.pdf
5	Шевчук І.В. Особливості пошуку сенсу життя людьми похилого віку / І.В. Шевчук // Технології розвитку інтелекту. Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені ГС Костюка. – 2016. – №2. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe
6	https://mix.sumdu.edu.ua/textbooks/58434/index.html